

Daglig fysisk aktivitet – kulturkollisjon?

Erfaringer fra arbeid med flerkulturelle mødre og deres barn.

Min bakgrunn

Mine erfaringer er ikke på noen måte forskningsbasert, men resultat av daglig arbeid over flere år med flerkulturelle familier. Jeg har arbeidet i åpen barnehage på et familiesenter med stor andel av flerkulturelle familier.

Familiesenteret er et kommunalt lavterskeltilbud. På Furuset inneholder familiesenteret helsestasjon med svangerskapsomsorg og forskjellige gruppetilbud til nybakte foreldre, spebarnsmødre, par, barn og ungdom. Videre er det åpen barnehage, et barnehagetilbud hvor barnet har med seg mor eller far eller en annen omsorgsperson hele tiden. Man søker ikke plass i åpen barnehage. Det er først til mølla-prinsippet hver dag. Familiesenteret har tett kontakt med bl.a. BUP, barnevernet, PPT, barnefysioterapien, pedagogisk fagsenter. Det skal være lett for brukerne å få kontakt med fagfolk. Videre har vi samarbeid med instanser i bydelen som gir norskopplæring og arbeidstrening for voksne. På ettermiddagstid har familiesenteret grupper med barn og unge, som et supplement til organiserte fritidstilbud i bydelen.

Jeg har blitt relativt godt kjent med mange mødre som har vært jevnlig brukere av åpen barnehage. De har vært på Furuhuset inntil fire timer fire ganger i uka over år. Alle har barn i barnehagealder, flere av dem har også skolebarn. De fleste er fra Pakistan, og det er mange fra India, Sri Lanka, Tyrkia, Somalia, Tanzania. Jeg har også innspill fra kulturen i Kairo, Egypt.

Variasjonen blant mødrene som bruker åpen barnehage er like stor som i samfunnet ellers, fra universitetsutdannede til analfabeter. Fellesnevneren er at de ikke er ute i arbeid på dagtid.

Mange av de utfordringene vi møter blant utenlandske mødre møter vi også blant norske mødre. Derfor vil en del av det jeg sier også gjelde etnisk norske barn og familier. Det er like fullt erfaringer jeg har i arbeid med flerkulturelle.

Dagens norske kultur

Dagens norske kultur, med stillesittende lønnet arbeid og fysisk aktivitet som viktig fritidsaktivitet er ikke mange generasjoner gammel. Da arbeidet var hardt fysisk, enten man var barn eller voksen, valgte man gjerne mer stillesittende fritidssysler, hvis man i det hele tatt hadde fritid. Vi trengte ikke kampanjer som fortalte hvor helsebringende det var å drive fysisk aktivitet. En fjelltur var matauk for de mange, fritidssysel for de bedrestilte.

Jeg er gammel nok til å kjenne til denne delen av norsk kultur og mange av dere er det. Lærerstudentene er neppe det. Derfor tror jeg det er lurt å trekke opp dette bakteppet når man skal jobbe med flerkulturelle problemstillinger.

Hva er typisk norsk?

Hva er oppleste "sannheter" i den norske kulturen?

det er naturlig å være i aktivitet

det er sunt å være ute

alle barn liker å leke, særlig ute

fysisk aktivitet har en egenverdi i form av glede og overskudd

fysisk aktivitet gir positiv livskvalitet

Det synes som om det er universelt å leke. Vi ser bilder fra flyktingeleire og slumområder, hvor barn leker med det de finner. De har et driv til å leke. Min erfaring er likevel at mange barn må "lære" å leke.

Vektlegging av lek og synet på betydningen av lek ser ut til å variere fra kultur til kultur. Jeg har ferske erfaringer fra Kairo, underbygget av egyptere og nordmenn som har bodd der. De fattige barna, tjenernes og portnerens barn, får leke på løkka. De velstående barna får ikke lov. De blir hentet inn hvis de forviller seg ut. De har så mange spennende, passende leker inne, som TV, dataspill osv. Det passer bedre for deres stand å leke slik. De passiviseres i forhold til fysisk aktivitet.

De største barrierene

Selve utfordringen er kulturforskjellene og under den ligger to hovedpunkt:

- språk og begrepsforståelse
- påkledning

Hvis vi ser til England, som har hatt innvandring fra fjerne kulturer i flere generasjoner enn oss, er det en interessant iakttakelse. Hovedvekten av innvandrere har i mange år kommet fra tidligere koloniland. De har hatt engelsk som et av sine språk, og de har kjent deler av den engelske kulturen. I England har de derfor syntes at vi har overdimensjonert betydningen av å lære norsk språk og norsk kultur. Nå får England innvandrere fra andre land, og de forstår oss.

Eksempler

Jeg har noen eksempler som viser at ulik kulturell bakgrunn kan være årsak til ulik vurdering av situasjonen, og ulik handling. Utfordringen vår er å finne måter å forstå hverandre på. Jeg tror det er en forutsetning for samhandling.

En pakistansk mor fortalte at der hennes folk kommer fra, landsbygda nord i Pakistan, er det høy status å være lat, dvs. gjøre minst mulig. Det er fint å sitte stille, ikke måtte drive lønnet arbeid, ikke gjøre fysisk arbeid, som å feie gårdsplassen, gå i butikken osv. Heller ikke drive sport. Dette blir en stor konflikt når man kommer til Norge. Hun er vokst opp i Oslo, men har for eksempel aldri gått på ski. For noen år siden giftet hun seg med en pakistansk mann, som alltid hadde bodd i Pakistan. Han kom hit uten å kunne norsk språk eller kjenne norsk kultur, men med sin kulturs forståelse av hva som er bra, nemlig å gjøre minst mulig. Nå har de to små barn som vokser opp i spenningen mellom fars pakistanske kultur, mors blandingskultur og barnehagens og skolens norske kultur. Det krever visdom og en bevisst holdning fra skolens side.

Utsagn fra en høyt utdannet egyptisk kvinne i Kairo er: Idrett er viktig for sunnheten når man er kommet dit at man er i dårlig form, er fet, har fått diabetes eller lignende. Forebyggende fysisk aktivitet er ukjent. Idrettsmiljø er imidlertid ikke ukjent for henne. Hun har en nær slektning som har vært på verdenstoppen i paralympics.

En egypter som kom fra et meget fattig område i Kairo, sa ganske treffende etter å ha vært på besøk i Norge noen uker. In Norway, you think before!
Fysisk aktivitet som forebyggende arbeid blir en fjern tanke i det perspektivet.

Når man kommer til Norge, en vilt fremmed kultur, er det mange mødre som holder barna sine innendørs i større grad enn i hjemlandet. Barnas lekemuligheter blir begrenset til sittende lek i små leiligheter. Lekene er langt på vei ferdiglagete plastleker. Kreativ leking med kongler, pinner, steiner og snø er ukjent.

I skogen kan det være farlige slanger og dyr. Det skal mot til å forsere de barrierene man er vokst opp med. En mor fra Sri Lanka, som er vokst opp på landsbygda, forteller at de gikk ut i skogen og bygde hytte i trærne selv om de visste det var farlig. Det kunne være giftige slanger, og de fikk ikke lov. Når hun skal oppdra sine barn i de norske skoger, sitter den samme tankegangen igjen. ”Som voksen må jeg forsøke å forhindre at mine barn blir utsatt for farlige slanger i skogen. De sier at det ikke fins farlige slanger i Norge, men man vet jo aldri...”

Nettverk, eller mangel på nettverk, er et problem for utenlandske kvinner som kommer til Norge. En ”standard” kombinasjon hos mange av de jeg kjenner er at mannen har bodd i Norge i to eller tre generasjoner. Han reiser til hjemlandet og gifter seg. Når de kommer tilbake til Norge er hun allerede gravid. De flytter inn i en liten leilighet hvor hun er husmor, hustru og etter hvert mor. Hun kommer ikke på norskkurs fordi hun først er gravid og deretter har små barn. Hun har kommet fra hjemlandet sitt for å fylle disse funksjonene, da er det ikke aktuelt å ha barn i barnehage, oppdragelsen er hennes ansvar. Resultatet blir isolasjon og dårlig kjennskap til den kultur barna hennes vokser opp i. Barna lærer heller ikke norsk språk før skolestart. Hvis de ikke flytter inn i egen leilighet, flytter de inn hos hans foreldre. Den unge vordende moren blir sist ankomne svigerdatter, står lavest på rangstigen, får kanskje ikke lov eller tid til å gå på norskkurs. Kunnskapen om kroppen er lav, og svigermor er eneste kilde. Det kan bli mange problemer av slikt. Vi ser at åpen barnehage demmer opp for noe av det. Mor har selv ansvar for omsorgen av barnet mens det er i barnehagen, samtidig møter mor andre kvinner.

Påkledning og språk

Den barrieren vi merker først og oftest er påkledningen. Mange tror at man må fryse om vinteren. Først når mor oppdager at hun kan være ute om vinteren uten å fryse, kan man kommunisere om forskjellen på ull og bomull, gummistøvler og gore-tex sko, lag på lag og ingen glipe ved ankler og håndledd, luftens isolerende virkning osv.

Ikke bare språket, men begrepsforståelsen er svært viktig. I det daglige arbeidet innenfor fysisk aktivitet er påkledning et viktig punkt. De største problemene er at klærne er uegnet til bevegelse, ikke minst skotøyet klærne ikke er tilpasset temperatur og nedbør klærne bør være like pene ved dagens slutt som om morgenen.

For å kommunisere om påkledning trenger man et felles språk. Ofte er det slik at mødrene har ansvaret for den daglige oppdragelsen og de er mest sammen med barnet, mens far tar de store avgjørelsene. Det er nok mor som sørger for at barna har med gymtøy, ekstra matpakke og drikke, sitteunderlag etc.

Hvis mor er analfabet og ikke kan norsk, har hun vanskeligheter med å følge opp at gymtøyet skal i sekken på onsdag, at det er svømming i ukene 42 til 47 og at det er aktivitetsdag neste torsdag. Dermed legges det ekstra stort press på barnet. Barnet skal ikke bare huske dagene og utstyret, men det skal også overbevise mor og far om at dette er viktig og nødvendig. Far skal åpne lommeboka for å kjøpe sitteunderlag. Hva er forresten et sitteunderlag? Hvorfor skal man ha ekstra votter i sekken? Og en vedkubbe? Hvis du bor i leilighet uten ildsted, hvor får du tak i ved?

I en førsteklasse i Oslo skulle det være turdag. Det møtte tre elever på skolen den dagen. En turdag kunne vel ikke være så viktig?

På Furuhuset går mange hjem når vi går ut. Mange blir ikke med når vi skal på skogstur. Barna vil gjerne leke, men mødrene vil ikke stå ute og fryse.

Integrering er vel ikke bare å gjøre ”dem som oss”, men også å forstå dem?

Vi skal ikke bare fortelle om vår kultur, vi skal både lytte til og bestrebe oss på å forstå deres kultur. Derfor er det bl.a. viktig å gjøre våre studenter oppmerksom på vår kultur for 50-100 år siden.

Det kan oppleves som irriterende eller provoserende når foreldre ikke møter opp på foreldremøte, dugnad eller felles arrangementer med barn og foreldre. Noen synes det er flaut å møte når man ikke kan språket eller kjenner kodene. Det er lett å gjøre ”feil” eller å føle seg utenfor. Det kan også være barna som helst vil at foreldrene ikke skal komme, fordi det føles flaut.

Konklusjon

ha konferansetimer hvor hovedfokus er fysisk aktivitet i samtale med ikke norsk-språklige.

Vis de tingene de trenger, tegn, skriv ned logo på butikker osv.

det beste er om foreldre, særlig mor kan være med og få en god opplevelse innenfor fysisk aktivitet

fysisk aktivitet bør være viktig tema på foreldremøter, velg ut ett budskap.

foreldre bør inviteres til å se barna i aktivitet, se på i gymsal, på uteområdet

se videoopptak av barna og diskutere etterpå.

Erfaringer fra fritidsaktiviteter

Den første og viktigste erfaringen når det gjelder foreldres innstilling til barn og fysisk aktivitet på fritiden, er at hvis tilbudet er gratis, og foreldrene ikke må følge opp med for eksempel henting og bringing, kakebaking og loppemarked, er det helt greit at barna er med. Denne erfaringen gjelder skolebarn av utenlandsk opprinnelse på Furuset. I utgangspunktet skulle det altså ikke være problemer forbundet med fysisk aktivitet innenfor skoledagen.

Berit Bergan

12.desember 2005